

1.) Barrind története*

Findlug fia² Szent Brendan,³ az Alte nemzetség sarja,⁴ a tó⁵ eoganachtjai⁶ között, a munsteriek földjén jött világra.⁷ Önmegtartóztatóan élt, és mintegy háromezer szerzetes apátjaként⁸ végezte alázatos munkáját.

*Az eredeti latin szövegben a fejezetek csak számozva vannak. Jelen fordításban a könnyebb tagolás kedvéért összefoglaló fejezetcímeket is adtunk.

²Findlug (*Finlocha*) Szt. Brendan apjának neve. A szent életrajzán túl semmit nem tudunk róla.

³Clonfert Szent Brendan 485 körül született Tralee környékén és 577/583 körül halt meg, feltehetően az általa alapított clonfert kolostorban. A VI. századi ír kereszténység egyik kiemelkedő kolostoralapítója és térítője volt. Nevének számtalan változata létezik, csupán néhány ezek közül a Brandinus/Brandanus/Brendanus (lat), Brenainn (gael), Broladre (breton), Brandon (ném), Brandain (fr), Borondon (sp). Nevének etimológiája elég homályos, általában az ír *broen*=csepp szóra vezetik vissza. *Broen-find*, azaz fehér csepp (Book of Lismore); *Broen-dian*, azaz gyors csepp (Book of Leinster). A XIV. századi *Codex Salmantiensis*-ben (Richard Sharpe: *Medieval Irish Saints' Lives. An Introduction to Vitae Sanctorum Hiberniae*. Oxford: Clarendon, 1991, 228–246. o.) az alábbi magyarázatot találjuk: „... baptizavit ac nomen ei Brenayn, hoc est imbre, scilicet sancti spiritus perfusum imposuit.” azaz „Brenayn névre keresztelték, mert a Szentlélek úgy árasztotta el, mint a záporosó.” Heist, *Vitae Sanctorum*, 325. o. A német népi etimológia a *Brand*=tűz/fáklya szóra vezette vissza nevét.

⁴Szent Brendan dédapjának neve (*Althe*). „*Bréinind moccu Alti*” (Bréinind Alte leszármazottja) származásának megjelölése először 690 körül Adamnan Szent Kolumba életrajzában fordul elő. Néhány szövegben az Altraige nagycsaládot is említik.

⁵A Lough Leane-ről van szó, amely Írország délnyugati csücskében, Tralee-től délre (Kerry m.) található. A latin szövegben található helymegjelölés nyilván erre a tóra utal, hiszen Brendan „törzse” (*túath*), a *ciarraige luarchra* ezen a vidéken, a Tralee öböl környékén élt.

⁶„*De genere Eogeni*”, vagyis Eógan leszármazottai. Az V. századi Írországból két fontos politikai központ alakult ki: a déli Eoghanacht dinasztia (Cashel központtal) és az északi Uí Néill dinasztia (Tara központtal). Szent Brendan *túath*-ja az Eoghanachtok uralma alá tartozott.

⁷Munster (*Mumenensium*), Írország öt tartományának egyike a sziget délnyugati részén található, központja Cork (*Corcaigh*).

⁸Mivel ez igen nagy számú szerzetest jelent feltehető, hogy az összes Szent Brendan által alapított kolostorban élő testvérek együttes számára, a szent egész családjára (*familiae Sancti Brendani*) utal.

Az Igazért vívott harcának idején, az általa alapított kolostorba, amely a Csodák Mezeje nevet viselte,¹ egyik nap vecsernye idején egy bizonyos Barind atya,² Niall leszármazottja³ érkezett hozzá.

Midőn az említett szent atyát számtalan kérdéssel ostromolták, könnyekre fakadt, földre vetette magát, és sokáig imádkozott. Szent Brendan azonban

¹A szövegben a helymegjelölés nem egyértelmű: „in loco qui dicitur saltus uirtutis...”, ami kétféleképpen is interpretálható. A *saltus* szó jelentése hegyi (erdei) legelő, így az ír *árd* (magaslat) szóval rokonítható, és a Brendan által alapított második leghíresebb kolostor, Ardfert jöhetne számításba. Ez a kolostor Brendan szülőföldjén található, nem messze attól a Brendan-hegytől, ahonnan majd útrakelnek a szerzetesek. Ugyanakkor valószínűbb, hogy a szöveg Clonfertre utal, hiszen ez a kolostor az, amivel a szentet azonosítani szokták. Carl Selmernél (1959, 83. o.) az alábbi szerepel: *saltus uirtutis/uirtutum*=csodák mezeje [a *virtus*-t *miraculum* értelmében használva: ld. Mk 6,5], vagyis *Cluain-ferta* (Clonfert) kolostora. Ugyanakkor a *fertad* írás szó jelentése sírgödört készíteni, tehát Clonfert fordítása nem a csodák, hanem inkább a sírok mezeje lehetne.

²*Barinthus* alakja igen homályos. Egyes szövegekben Brendan rokonaként említik, máskor Niall leszármazottjaként utalnak rá. Az AA.SS-ban (Sept. VII., 120–139. o.) *Barr-sind*ként Drumcullen apátja, aki 548/552 körül halt meg. Plummer (VV.SS.Hib. Vol. II., 347. o.) elkülöníti Barrind és Barinthus alakját. Nála Barrind Drumcullen, Barinthus azonban a Ballyshannontól északra fekvő Kilbarren (*Cell Bairrfinn*, Donegal m.) apátja volt. Geoffrey de Monmouthnál túlvilági hajósként bukkán fel, aki a sebesült Artúr királyt bárkjában Avallon túlvilági szigetére viszi (ld. *Vita Merlini* in Edmond Faral, ed. La Légende Arthurienne. Études et Documents. Paris, 1929. (reprint New York, 1973) Vol. III., 334. o.). Nora Chadwick szerint talán a helyi tengeristen legendássá vált alakjáról van szó.

³Niall/Neil az Űi Néill királyi dinasztiában több ír király neve. Mivel e dinasztia Tara központtal az északi területeket tartotta irányítása alatt, ez esetben egy északi apátra kellene gondolni. A latin szövegek között azonban egyetlen csoport van, amelyben „*Barinthus nepos Neil*” szerepel, az egyébként „*Barinthus nepos illius*”=„Barinthus az említett [Álte nemzetség] unokája” helyett (Selmer, 1959, 101. o.).

felemelte a földről és átölelve őt, így szólt: „Atyám, miért kellene boldogtalanunk lennünk látogatásod során? Vajon nem biztatni jöttél-e minket? Nyújt-sál inkább vigaszt a testvéreknek. Hirdessed nekünk Isten szavát, és gazdagítsad lelkünket ama csodákkal, amelyeket utad során az óceánon tapasztaltál!”

Mihelyt Szent Brendan befejezte mondandóját, Szent Barrind egy bizonyos szigetről kezdett mesélni, mondván: „Fiam, Mernóc,¹ Krisztus szegényeinek szolgája² elhagyott engem és elment, hogy a magányosságnak szentelje életét. Nemsokára rátalált egy, a Kövek Hegyétől³ nem messze fekvő szigetre, amelyet az Örömök Szigetének neveznek. Idővel hírért vettem, hogy számos szerzetes él vele ama szigeten, és hogy Isten számtalan csodáját nyilatkoztatta ki általa. E hírek hallatán felkerekedtem, hogy meglátogassam. Midőn három napnyi út után a szigethez közeledtünk, fiam néhány szerzetes-társával elém sietett. Az Úr jelezte neki érkezésem. Amint bárkánk feltűnt a láthatáron, a szerzetesek, mint a méhek rajzottak felénk mindenhonnan a remetelakokból, hogy találkozzanak velünk. Bár celláik szétszórtan helyezkedtek el, mégis hitben, reményben és kegyességben éltek együtt. Közösén étkeztek, és Istentiszteletre is mindannyian egybegyűltek.⁴ Mindössze gyümölcs-csel és magvakkal, valamint gyökerekkel és más hasonló füvekkel táplálkoztak. Az esti imaóra után a hajnali kakasszóig, vagy a harang megszólaltáig mindenki magára maradt cellájában. Én ott töltöttem az éjszakát, és fiammal körbejártam az egész szigetet. Mernóc elvitt egy nyugatra néző tengerparti részhez, ahol volt egy bárka. Majd így szólt hozzám: „Atyám, szálljunk be a bárkába, és hajózzunk nyugatra, arra a szigetre, amelyet a Szenteknek Ígért Földnek⁵ neveznek, és amelyet Isten azoknak ajándékoz majd, akik utánunk jönnek az idők végezetén!” Beszálltunk és nyugatra tartottunk. Ám olyan

¹Mernoc/Mernoch (*Mernocatus*) kitalált szerzetesi név, amely a Selmer (1959, 101. o.) által adott etimológia szerint a *Mo-Ernan-oc* összetételből származik. Plummer (VV.SS.Hib. Vol. II., 364, 369. o.) hipotézise alapján Ternocus/Mernocus talán Szent Ernan személyével lenne azonos. A nevet egy skót kisváros, Kilmarnock (Glasgow) még mindig őrzi.

²„*procurator pauperum Christi*”

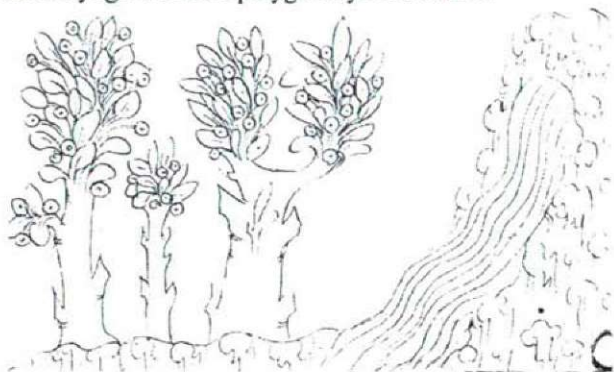
³„*insulam iuxta montem lapidis, nomine deliciosam.*” *Lapidum mons* írül *Sliabh Liacc*, azaz Slieve League (Plummer, VV.SS.Hib. Vol. II., 332. o.). Ez a hegy a Donegal-öböl legnyugatibb csücskénél található (Donegal m., Északnyugat-Írország).

⁴Az anachoréta és a cönobita szerzetesi együttélés közötti különbségre történő utalás. A bemutatott közösség tagjai remeteként külön cellákban élnek, de az *opus Dei* és az étkezés közös. „Az V. században új szerzetesi forma bontakozott ki Palesztinában, az ún. *lavra*, ahol a szerzeteseknek saját celláik voltak, így a remeték életéből megőrizhették a magányosságot, de a közösségi élet jelei is megtalálhatók, hiszen együtt étkeztek és együtt imádkoztak.” Vanyó László: Az ókeresztény Egyház és irodalma. Ókeresztény Írók, I. (Budapest, 1980), 554. o.

⁵*Terra Repromissionis Sanctorum*, a földi paradicsom szigete.

sűrű köd lepett el bennünket, hogy alig láttuk a bárka tatját.¹ Egy jó órás utazás után hirtelen fényesség vett körül minket, és egy pompás, zöldfüvű és gyümölcsökkel teli föld tárult a szemünk elé.² Midőn a bárka partot ért, kiszálltunk és elindultunk, hogy körbejárjuk a szigetet. Tizenöt napon át megál-lás nélkül mentünk, mégsem jutottunk el a végére. Egyetlen olyan növényt sem láttunk, amelynek ne lett volna virága, vagy olyan fát, amely ne termett volna gyümölcsöt.

A kövek pedig különleges drágakövek voltak.³ A tizenötödik nap elteltével egy keletről nyugat felé hőmpölygő folyóhoz értünk.⁴

Elgondolkozván a velünk történekről kétségünk támadt aziránt, vajon mit is kellene tennünk. Bár elhatároztuk, hogy átkelünk a folyón, mégis vártuk Isten tanácsát. Mialatt ezekről tanakodtunk, egyszer csak egy ifjú jelent meg

¹A keresztény misztikában a földi paradicsomot csupán az Isten által kiválasztott, minden bűn nélküli személyek érhetik el. Az édenkerti szigetet ködfelhő burkolja, és csak az nem téved el ebben a sűrű ködben, akit Isten méltónak talál arra, hogy meglátogassa ezt a helyet. (Ld. a motívum hasonlóságát a későbbi Grál-mondában, ahol a Krisztus vérével teli kelyhet őrző várat is ködfelhő burkolja be és csupán a kiválasztottak privilégiuma, hogy eljussanak oda.)

²A keresztény édenkert leírások mellett feltehetően az almafákkal teli ír-kelta *Insula Pomorum*-ról (*Emain Ablach*) alkotott elképzelések is keresendők a Szenteknek Ígért Föld leírása mögött.

³„*Lapides enim ipsius preciosi generis sunt.*” A különleges drágakövekkel feltehetően az újszövetségi égi Jeruzsálem városának leírására utal. (Jel 21,19–20) A kelta túlvilág hasonlóan kincsekkel és drágakövekkel ékesített. Ld. Séamus MacMathúna: *Immram Brain – Bran's Journey to the Land of the Women*. (Tübingen, 1985), 269. o.

⁴Az édenkert folyója (Ter 2,10–14), valamint a mennyei Jeruzsálembeli „élet vizének tiszta folyója” (Jel 22,1). A folyónak a kelta mitológiában is kiemelkedő szerepe van. Ld. J. A. MacCulloch: *The Religion of the Ancient Celts*. (London, 1911), Ch. XII. River and Well Worship, 181–197. o.

előttünk nagy fényességben, aki nevünkön szólított¹ és üdvözölt bennünket: „Derekasán cselekedtetek, atyámfiai. Isten kinyilatkoztatta néktek a helyet, melyet majd szentjeinek ajándékozik. E folyó jelzi a sziget közepét, de ennél a pontnál nem mehettek tovább. Térjetez hát vissza oda, ahonnan elindultatok.” E szavak hallatán nyomban megkérdeztük tőle, hogy ki ő és honnan jött. Eként válaszolt: „Miért kérdezitek, hogy ki vagyok és honnan jöttem? Miért nem inkább a sziget iránt érdeklődtök? Mert ez a sziget a világ kezdete óta olyan, amilyennek most látjátok. Szükséget szenvedtetek ételben, italban vagy ruházatban? Jóllehet már kerek egy esztendeje vagytok e szigeten,² ételt vagy italt még nem ízleltetek! Soha nem nyomott el benneteket az álom; nem lepett meg az éjszaka sem, mióta itt vagytok! Itt örökös a nappal, minden sötétség nélkül. A Mi Urunk, Jézus Krisztus e sziget világossága!”³ A férfi kíséretében visszatértünk a tengerpartra, ahol bárkánkat hagytuk. Mihelyt beszálltunk, kísérőnk eltűnt a szemünk elől, mi pedig ugyanazon ködös sötétségen keresztül, amelyen át jöttünk, visszatértünk az Örömök Szigetére. A testvérek, amikor megpillantottak minket, teljes szívből örvendeztek érkezésünk felett, de panaszkodtak hosszú távollétünk miatt, mondván: „Atyáink, miért hagyátok nyájatokat ily sokáig pásztor nélkül kószálni az erdőben? Tudtuk, hogy apát urunk gyakran elmegy ide s oda – bár azt soha sem tudtuk meg, hol is járt – és több-kevesebb időt, néha egy-két hetet, máskor akár egy hónapot is távol töltött.” Amikor meghallottam e panaszkodó beszédet, vigasztaló szavakkal fordultam hozzájuk: „Testvéreim ne féljetez, és mindig csak a jóra gondoljatek! A ti szállásotok kétséggkívül a Paradicsom kapujánál fekszik.”⁴ Nem meszsze innen van egy sziget, a Szenteknek Ígért Föld, ahol soha sincsen éjszaka, a nappal pedig soha nem ér véget. Apátotok, Mernóc oda szokott menni. Az Úr angyla őrzí e szigetet. Hát nem érzítez ruháink illatán,⁵ hogy Isten Paradicsomában jártunk?” A testvérek erre így feleltek: „Apát Urunk, tudtuk,

¹ A hatalom, hogy valaki olyan emberek nevét is tudja, akikkel még soha nem találkozott visszatérő motívum a szentek életrajzában. Az ír hagiográfiában különösen gyakori. Szent Brendan csodái között is többször előfordul, hogy vándorútja során útjába akadt társa nevét, esetleg jövőendő sorsát is előre tudja. Plummer, VV. SS. Hib. Vol. II., 98–152. o.; AA.SS Maii Tom. III., május 16.

² A sírontúli világ időtlensége ellenére a látomásirodalmi alkotásokban sokszor konkrét időre való utalásokkal találkozunk. A vízionáriusok úgy járnak a túlvilágot, hogy közben földi időben maradnak. Itt is a földi idő érvényesül, ugyanakkor érzékelhető a két világ eltérő „időszámítása”, ld. a földi időben tizenöt napnak érzett idő valójában már egy esztendő. Ld. A. Ja. Gurevics: A középkori népi kultúra. (Budapest: Gondolat, 1987), 239–244. o.

³ Sir 50,31; illetve Jel 21,23.

⁴ „ante portam Paradisi”-ként sokszor emlegették Írországot a korai középkorban.

⁵ A látomásirodalom leírásainál is gyakran előfordul a különlegesen édes illat említése. Gurevics, i.m., 208. o.

hogy a széles óceánon Isten Paradicsomában jártatok, csak azt nem sejtjük, vajon hol ez a Paradicsom? Valóban gyakran éreztük az apát urunk ruhájából áradó illatot, amikor negyven nap elteltén visszatért közénk a távolból.” Ezt követően a fiammal még két hétig nem vettünk magunkhoz ételt és italt, testünk mégis elégedett volt. A testvéreknek úgy tűnt, telve vagyunk új borral. Negyven nap múltán a szerzetesek és az apát áldása közepette felkerekedtem társaságommal, hogy visszatérjek saját kolostoromba. Holnap is arra folytatom utamat.”

Szent Brendan és egész közössége mindezeket hallván földre vetette magát, és ekként dicsőítette Istent: „Igazságos az Úr minden útján és szent minden tetteiben.¹ Ő, aki ily mérhetetlen nagy csodákat nyilatkoztatott ki az Ő szolgálóinak! Legyen áldott adományáért, hogy ily lelki táplálékkal gazdagított ma minket! „Az ima befejeztével Szent Brendan így szólt: „Menjünk, hozzuk rendbe testünket [és mossuk meg lábunkat] az Új Testamentum rendelkezése szerint.”² Az éj elteltével Szent Barrind, a szerzetesek áldásától kísérve, útnak indult kolostora felé.

2.) A szerzetesek tanácsa³

Szent Brendan kiválasztott közösségéből tizennégy szerzetest, bezárkózott velük az egyik oratóriumba, és e szavakkal fordult hozzájuk: „Szeretteim, akik a Jóért együtt vívjátok velem a harcot, tanácsot és segítséget kérek tőletek. Szívembe és elmémbe befészkelte magát egy gondolat, amelytől nem tudok szabadulni. Ha Isten is úgy akarja, szívem eltökélt szándéka, hogy felkeressem a Szenteknek Ígért Földet, melyről Barrind atya mesélt. Miként vélekedtek erről? Milyen tanácsot adtok nekem?”

Megsejtve a szent atya gondolatát, a szerzetesek egy emberként így feleltek: „Apát Urunk, a te akaratod a miénk. Nem hagytuk-e el szüleinket? Nem mondtunk-e le örökségünkről és adtuk testünket a te kezedbe? Ennélfogva ké-

¹Zsolt 145,17.

²„*ad mandatum novum*” Jn 13, 34: „Új parancsolatot adok nektek: szeressétek egymást...” A bencés kolostorok aszketikus életében a regula betartása mellett fontos szerepet játszott a szeretet gyakorlása. A szeretetnek nem csupán a kolostor lakói, hanem az idegenek, a vendégek felé is kellett irányulnia: „Minden érkező vendéget úgy fogadjanak, mint magát Krisztust...” Szent Benedek Regulája 53. fejezet (kiad. Sövegges Dávid, Pannonhalma, 1948), 129. o.

³Szent Brendan összehívja a kolostori kongregációt, hogy az utazásról tanácskozzanak. Ez a mozzanat ismét a benedeki regulát idézi elének, amelynek 3. fejezete (i.m., 37. o.) kimondja, hogy az apátnak egy fontos döntés meghozatala előtt össze kell hívnia a szerzetesek tanácsát.